NORAKSTS
Lieta Nr.A42451306
A42-0459-08/3

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2008.gada 15.maijā
Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese D.Suipe

piedaloties pieteicējai *A.O.* un
atbildētāja – Daugavpils rajona pašvaldības pusē pieaicinātās Daugavpils rajona padomes pārstāvim Andrim Slesaram

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu *A.O.* (turpmāk – pieteicēja) pieteikumā par Daugavpils rajona padomes (turpmāk arī atbildētājs) 2006.gada 18.maija lēmuma Nr.40 atcelšanu, labvēlīga administratīvā akta izdošanu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

[1] 2006.gada 3.jūlijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums par Daugavpils rajona padomes 2006.gada 18.maija lēmuma Nr.40 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) atcelšanu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

[2] Ar pārsūdzēto lēmumu Daugavpils rajona padome nolēma atteikt pieteicējai piešķirt kompensāciju par mātes īpašumu „Sarkanmāli" Laucesas pagastā.

Pārsūdzētajā lēmumā norādīts turpmāk minētais.

[2.1] Pieteicēja 2005.gada 17.oktobrī lūdza izmaksāt kompensāciju par mātes *F.I.* īpašumu „Sarkanmāli" Laucesas pagastā, jo pieteicējas māte nepabeidza kompensācijas saņemšanas procedūru. Pieteicēja ir mātes pirmās pakāpes mantiniece un politiski represētā persona.

1989.gada 28.jūnijā *F.I.* lūdza izmaksāt kompensāciju par Kalkūnes pagasta Avotu mājām, no kurām ģimene tika izsūtīta 1949.gada 25.martā. Kompensāciju par „Sarkanmāliem" *F.I.* nepieprasīja. 1990.gada 4.jūnijā *F.I.* pilnvaroja pieteicēju saņemt naudas atlīdzību par *F.I.* mantu.

[2.2] Ar Ministru Padomes 1992.gada 26.maija lēmumu Nr.191 „Par Nolikumu par kārtību, kādā atdodama manta vai atlīdzināma tās vērtība personām, kuru administratīvā izsūtīšana no Latvijas PSR vai Krievijas PFSR iekļautās Latvijas PSR teritorijas daļas atzīta par nepamatotu" (turpmāk – Nolikums) 1.punktu jautājumu par mantas atdošanu vai tās vērtības atlīdzināšanu izskata, ja nepamatoti izsūtītās personas (ja tās mirušas – to ģimenes locekļi vai citi mantinieki) ne vēlāk kā trīs gadus pēc tam, kad to izsūtīšana atzīta par nepamatotu, iesniedz pieteikumu par mantas atdošanu vai tās vērtības atlīdzināšanu.

F.I. un pieteicējas administratīvā izsūtīšana atzīta par nepamatotu 1990.gada 27.maijā.

Tādējādi, pieteicēja nokavējusi pieteikuma iesniegšanas termiņu – līdz 1993.gada 27.maijam. Nokavētais termiņš nav atjaunojams.

[3] Pieteikumā tiesai pieteicēja norāda, ka pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks pamatojoties uz turpmāk minēto.

[3.1] Izskatot pieteicējas iesniegumu, pieļauti procesuālie pārkāpumi.

[3.1.1] Lēmums pieņemts septiņu mēnešu laikā no iesniegšanas dienas un lēmuma pieņemšanas termiņš nav pagarināts.

[3.1.2] Nav uzklausīts pieteicējas viedoklis un argumenti. Nav arī norādīts, kādēļ pieteicējas viedoklis nav uzklausīts.

Tādējādi, vērtējot pieteicējas lūgumu par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu bija jāuzklausa pieteicējas viedoklis.

[3.1.3] Nav ievēroti tiesiskuma, tiesiskās paļāvības un procesuālā taisnīguma principi.

[3.2] Atbildētājs nav izvērtējis visus lietā esošos faktisko apstākļus.

[3.2.1] *F.I.* 1989.gada 29.augusta iesniegumā lūdza kompensāciju par diviem īpašumiem, bet kompensācija izmaksāta tikai par vienu.

[3.2.2] Tikai 1992.gadā pieteicēja saņēma izziņu no Valsts Vēstures arhīva, ka „Sarkanmāli" nepieder *F.I.*. Tomēr, 1994.gadā un 1996.gadā ziņas par īpašuma piederību tika atrastas.

[3.3] Pieteicēja lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 2000 apmērā, jo pieteicējas iesniegums nav izskatīts likumā noteiktajā termiņā un nav uzklausīts pieteicējas viedoklis.

[4] 2006.gada 18.augustā saņemti atbildētāja paskaidrojumi. Paskaidrojumos atbildētājs tiesai nepiekrīt pieteikumā norādītajam saskaņā ar pārsūdzētajā lēmumā norādīto, papildus paskaidrojot turpmāk minēto.

[4.1] 1990.gada 11.jūnijā pieteicēja nepiekrita mantas novērtēšanas komisijas slēdzienam, jo nav uzrādīta visa konfiscētā manta.

Kompensācijas izmaksas lietā nav citu dokumentu par kompensācijas pieprasīšanu par mājām „Sarkanmāli", kā vienīgi par „Avotu" mājām, par ko kompensācija izmaksāta.

[4.2] Pieteicējas viedoklis tika izteikts iesniegumā un tas tika vērtēts pārsūdzētajā lēmumā.

[4.3] Kā izriet no Nolikuma 4.1.punkta, ja ēkas natūrā nav iespējams atdot, kompensāciju izmaksā ne vairāk kā 2000 latu apmērā.

Tādējādi, morālā kaitējuma pieprasīšana par neizdotu administratīvo aktu nevar būt vienāda ar kompensāciju par zaudētajām ēkām.

[5] Tiesas sēdē pieteicēja uzturēja pieteikumu saskaņā ar pieteikumā sniegto pamatojumu.

Atbildētāja pārstāvis prasījumu neatzina saskaņā ar pārsūdzētajā lēmumā un paskaidrojumos tiesai norādīto.

Motīvu daļa

[6] Ņemot vērā lietā esošos dokumentus un noklausoties procesa dalībnieku paskaidrojumus, tiesa secina, ka pieteikums ir pamatots daļā.

[7] Izvērtējot lietas materiālus, tiesa konstatē turpmāk minēto.

[7.1] 1989.gada 28.jūnijā pieteicējas māte *F.I.* norādīja, ka viņas ģimene izvesta no Kalkūnas pagasta „Avotiem" 1949.gada 25.martā un lūdz izmaksāt kompensāciju par īpašuma vērtību (lietas 24.-26.lapa, tulkojums 71.lapa).

[7.2] Saskaņā ar Valsts Vēsture arhīva 1994.gada 16.maija izziņu *F.I.* bija Laucesas pagasta saimniecības „Sarkanmāli" īpašniece (lietas 13.lapa).

[8] Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka lietā ir strīds par to, vai Daugavpils rajona padome, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, tiesiski nolēma pieteicējai atteikt izmaksāt kompensāciju par pieteicējas mātei piederošo īpašumu „Sarkanmāli".

[9] Nolikuma 1.punkts noteic, ka jautājumu par mantas atdošanu vai tās vērtības atlīdzināšanu personām, kuru administratīvā izsūtīšana no Latvijas PSR atzīta par nepamatotu un kuras dzīvo Latvijas Republikas teritorijā, izskata tad, ja šīs personas (ja tās mirušas - to ģimenes locekļi vai citi mantinieki) ne vēlāk kā trīs gadus pēc tam, kad to izsūtīšana atzīta par nepamatotu, iesniedz pieteikumu par mantas atdošanu vai tās vērtības atlīdzināšanu tā rajona vai pilsētas domei (padomei), kuras teritorijā šīs personas dzīvojušas pirms izsūtīšanas. (..)

Pašvaldības dome (padome) izskata pieteikumus arī tādā gadījumā, ja tie attaisnojošu iemeslu dēļ iesniegti pēc noteiktā termiņa.

No minētā izriet, ka pieteikumu par mantas atdošanu vai tās vērtības atlīdzināšanu personām, kuras nepamatoti izsūtītas, ja tās mirušas var iesniegt ģimenes locekļi trīs gadu laikā pēc tam, kad to izsūtīšana atzīta par nepamatotu. Minēto termiņu var atjaunot pašvaldības padome, ja uzskata nokavēšanas termiņu par attaisnojošu.

Konkrētajā lietā nav strīda par to, ka pieteicējai ir tiesības iesniegt pieteikumu par mirušajai mātei piederošā īpašuma vērtības atlīdzināšanu. Lietā nav strīda par to, ka saimniecība „Sarkanmāli" piederēja pieteicējas mātei. Lietā ir strīds par to, ka pieteicēja ir nokavējusi pieteikuma iesniegšanas trīs gadu termiņu un Daugavpils rajona padome ir atzinusi, ka termiņš nokavēts bez attaisnojoša iemesla.

No pārsūdzētā lēmuma neizriet, ka atbildētājs būtu vērtējis pieteikuma iesniegšanas nokavēšanas objektīvos apstākļus.

Kā norāda pieteicēja Valsts Vēstures arhīvs 1992.gada 4.janvāra izziņā norāda, ka nav ziņu par saimniecības „Sarkanmāli" piederību pēc 1912.gada (lietas 12.lapa). Savukārt, 1994.gada 16.maija izziņā apliecināts, ka minētais īpašuma piederēja pieteicējas mātei (lietas 13.lapa).

Tādējādi, tiesa secina, ka pieteicēja ar 1994.gada 16.maija izziņu ieguva apliecinājumu, ka viņas mātei ir tiesības prasīt kompensāciju par īpašuma „Sarkanmāli" vērtību.

Pieteicēja minētos apstākļus norādīja arī 2005.gada 17.oktobra iesnieguma Daugavpils rajona padomei (lietas 6.lapa), tomēr, Daugavpils rajona padome pārsūdzētajā lēmumā tos nav vērtējusi.

Tiesas ieskatā nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka viņas māte 1989.gada iesniegumā prasīja atlīdzināt divu īpašumu vērtību. No lietai pievienotā iesnieguma minētais neizriet (skat.[7.1]).

Ņemot vērā minēto, iestādei, izskatot pieteicējas 2005.gada 17.oktobra iesniegumu par viņas mātei piederošā īpašuma „Sarkanmāli" vērtības kompensāciju, bija jāvērtē pieteikuma iesniegšanas nokavēšanas objektīvie apstākļi.

[10] Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 84.pants noteic, ka administratīvais akts ir tiesisks, ja tas atbilst tiesību normām, bet prettiesisks, ja neatbilst.

Kā norādīts tiesību teorijā, izšķir administratīvā akta materiāltiesiskumu un procesuālo tiesiskumu. Būtisks procesuālais prettiesiskums ir tāds procesuālo tiesību normu pārkāpums, kas varēja ietekmēt lēmuma saturu. Piemēram, būtisks procesuālās tiesību normas pārkāpums ir procesa dalībnieka neuzklausīšana. Arī pamatojuma trūkums var netieši ietekmēt lēmuma saturu pēc būtības.

Kā norādīts tiesu praksē, lai administratīvā akta adresāts un tiesa varētu pārbaudīt administratīvā akta tiesiskumu, iestādei saskaņā ar pamatojuma principu administratīvajā aktā ir jānorāda tā pamatojums. Pamatojumā ir jānorāda apstākļi, uz kuriem administratīvais akts ir balstīts.

Administratīvā akta pamatojuma pietiekamība vērtējama pēc diviem kritērijiem: 1) vai saprātīgs administratīvā akta adresāts no attiecīgā administratīvā akta pamatojuma varēja saprast, kāpēc attiecībā uz viņu izdots konkrētā satura administratīvais akts; 2) vai tiesa, pārbaudot attiecīgā administratīvā akta tiesiskumu, balstoties uz tā pamatojumu, var secināt, ka pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu *(Administratīvo lietu departamenta 2006. gada 14. novembra sprieduma lietā Nr. SKA-432/2006 10. punkts)*. Līdzīgus pamatojuma izvērtēšanas kritērijus ir noteikusi arī Eiropas Kopienu Tiesa. Tā piemēram, Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesas 2006. gada 27. septembra sprieduma lietā T-168/01 *(publicēts: http://curia.europa.eu)* 50. punktā tiesa norādīja, ka lēmums ir pietiekami juridiski pamatots, ja tas satur skaidru autora argumentāciju, kas ieinteresētajām personām ļauj saprast, uz ko tas balstās, un tiesai pārbaudīt tā pamatotību (skat. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā SKA-109 [10.2] punktu).

No minētā izriet, ka personas neuzklausīšana un pamatojuma trūkums uzskatāms par būtisku procesuālo pārkāpumu, kas rada administratīvā prettiesiskumu. Ja administratīvajā aktā trūkst pamatojuma, ne tā adresāts var saprast, kādēļ attiecīgais administratīvais akts izdots, ne arī tiesai iespējams pārbaudīt administratīvā akta tiesiskumu.

Kā secināts [9], atbildētājs konkrētajā lietā nav izvērtējis visus pieteicējas iesniegumā iestādei ietvertos argumentus, kā arī nav norādījis, kādu objektīvu apsvērumu dēļ nav atjaunojams pieteicējas nokavētais pieteikuma iesniegšanas termiņš.

Tādējādi, tiesa secina, ka pieteicēja pamatoti pieteikumā tiesai norāda, ka nav izpildīts uzklausīšanas pienākums. Tiesa piekrīt iestādes viedoklim, ka uzklausīšana ir veikta, izvērtējot pieteicējas iesniegumu un nebija nepieciešams uzaicināt pieteicēju uz Daugavpils rajona padomes sēdi. Tomēr, pārsūdzētajā lēmumā nav izvērtēti visi pieteicējas norādītie apstākļi. Tiesa norāda, ka, lai arī pieteicēja nebija obligāti jāaicina uz lietas izskatīšanu Daugavpils rajona padomē, tomēr, lietas objektīvākai izskatīšanai atbildētājam būtu lietderīgāk pieteicēju uzklausīt klātienē pirms lēmuma pieņemšanas.

Tā kā Nolikuma 1.punkts noteic, ka lēmumu par nokavētā termiņa atjaunošanu var pieņemt vienīgi pašvaldības padome, tiesa nav kompetenta lemt iestādes vietā. Līdz ar to, tiesa nevar arī lemt par

labvēlīga administratīvā akta izdošanu, jo tikai iestādes kompetencē ir izvērtēt, vai pieteicējai pienākas kompensācija, vai nē. Proti, iestādei uzliekams pienākums atkāroti izvērtēt visus pieteicējas iesniegumā norādītos apstākļus termiņa atjaunošanai un tad, ja termiņš atjaunojams, lemt par kompensācijas izmaksu.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks un atceļams, bet Daugavpils rajona padomei uzliekams pienākums atkāroti izvērtēt pieteicējas 2005.gada 17.oktobra iesniegumā minētos argumentus un pieņemt pamatotu lēmumu.

[11] Saskaņā ar APL 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

APL 94.panta pirmās daļas 2.punkts noteic, ka atlīdzināšanas pienākums ir pašvaldībai, ja mantisko zaudējumu nodarījusi pastarpinātās pārvaldes iestāde.

Saskaņā ar APL 94.panta ceturto daļu atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 4.panta pirmā daļa noteic, ka iestāde zaudējumu var nodarīt ar darbību, izdodot prettiesisku administratīvo aktu**.**

Saskaņā ar minētā likuma 5.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu ir cietušajam, proti, privātpersonai, kas ir prettiesiska administratīvā akta adresāts.

Minētā likuma 9.pants noteic, ka morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Saskaņā ar minētā likuma 11.panta trešo daļu morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums. Privātpersonai ir pienākums norādīt morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru**.**

No minētā izriet, ka persona var prasīt zaudējumu atlīdzinājumu, ja zaudējumi nodarīti ar administratīvo aktu, kas atzīts par prettiesisku. Atlīdzinājums var būt gan finansiālā izteiksmē (atlīdzinājums naudā), gan tā dēvētā dabiskā restitūcija (*restitutio in integrum*), tas ir, tāda stāvokļa atjaunošana, kāda bija pirms tiesību aizskāruma.

Tomēr, kā norādīts tiesu praksē, ir situācijas, kad *restitutio in integrum* nav atbilstīga un atlīdzinājumu var noteikt naudā. Tādējādi, jānoskaidro visi apstākļi, tostarp vai restitūcija ir atbilstoša un pamatota salīdzinājumā ar nodarījumu. Arī pieteicējam pozitīvs risinājums, izdodot labvēlīgu administratīvo aktu, pats par sevi ne vienmēr ir pietiekošs, lai atzītu, ka restitūcija ir notikusi.

Tā kā konkrētajā lietā pārsūdzētais lēmums atzīstams par prettiesisku, pieteicējai ir tiesības uz morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

[12] Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmo daļu morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

Minētā panta trešā daļa noteic, ka morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka līdz 3000 latiem. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 5000 latiem.

Pieteicēja atlīdzinājumu par nodarīto morālo kaitējumu prasa Ls 2000 apmērā.

Kā izriet no iepriekš secinātā, morālais kaitējums radies iestādei prettiesiski piemērojot tiesību normas.

Tiesa uzskata, ka morālā kaitējuma noteikšanā būtu jāņem vērā šādi apstākļi:

1) pieteicēja uzzināja, ka saimniecība „Sarkanmāli" piederēja viņas mātei ar 1994.gada 16.maija izziņu (skat.[7.2]);

2) iesniegumu par kompensācijas atlīdzinājumu par saimniecību „Sarkanmāli" pieteicēja iesniedza tikai 2005.gada 17.oktobrī;

3) Daugavpils pilsētas domei uzliekams pienākums atkāroti izskatīt pieteicējas 2005.gada 17.oktobra iesniegumu;

4) attiecībā uz pieteicējas norādi, ka viņai ciešanas nodarītas arī to, ka atbildētājs sniedza atbildi tikai pēc septiņiem mēnešiem, tiesa norāda, ka, pamatota ir atbildētāja norāde, ka bija nepieciešams pieprasīt informāciju. Tiesa piekrīt pieteicējas norādei, ka atbildētājs nav pieņēmis lēmumu par atbildes sniegšanas termiņa pagarinājumu, ko tiesa atzīst par procesuālu kļūdu. Tomēr, tiesas ieskatā minētais nav uzskatāms par tik būtisku procesuālo pārkāpumu, kas ietekmētu pārsūdzētā lēmuma saturu.

Tādējādi, tiesa secina, ka lietā ir notikusi restitūcija, proti, atjaunots stāvoklis, kāds bija pirms tiesību aizskāruma. Daugavpils rajona padomei, izskatot pieteicējas iesniegumu atkārtoti, ir iespējams novērst pieļautās kļūdas, kas bija pamatā pārsūdzētā lēmuma atcelšanai.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka restitūcija ir atbilstoša un pamatota salīdzinājumā ar nodarījumu. Pieteicējai pozitīvs risinājums ir

pietiekošs, lai atzītu, ka restitūcija ir notikusi. Līdz ar to, tiesas ieskatā nav pamata lemt par morālā kaitējuma atlīdzinājumu naudā.

Tādējādi, tiesas ieskatā pieteicējas lūgums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 2000 apmērā noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251.pantu, 253.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda:

apmierināt *A.O.* pieteikumu daļā par Daugavpils rajona padomes 2006.gada 18.maija lēmuma Nr.40 atcelšanu.

Atcelt Daugavpils rajona padomes 2006.gada 18.maija lēmumu Nr.40 ar tā pieņemšanas dienu.

Uzlikt par pienākumu Daugavpils rajona padomei atkāroti izvērtēt *A.O.* 2005.gada 17.oktobra iesniegumu par kompensācijas izmaksu par saimniecību „Sarkanmāli" Laucesas pagastā un pieņemt lēmumu mēneša laikā no šā sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Noraidīt *A.O.* pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 2000 no Daugavpils rajona padomes.

Piedzīt no Daugavpils rajona padomes *A.O.* samaksāto valsts nodevu Ls 10 apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā divdesmit dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvajā rajona tiesā.

Tiesnese (paraksts) D.Suipe

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas
tiesnese _____ D. Suipe
Rīgā, 2008. gada 15.maijā